

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

OBIECȚII CU PRIVIRE LA PROCEDURA DE AUTORIZARE A DISPUNERII INTERNĂRII FORȚATE A PERSOANELOR AFLATE ÎN AREST PREVENTIV ÎNTR-O INSTITUȚIE PSIHIATRICĂ ADAPTATĂ

13.09.2024 nr. 12-9/114-1843

Judecătoria Criuleni, sediul secundar

Email: jdb@justice.md

Judecătoria Criuleni, sediul central

Email: jcr@justice.md

Procuraturii r-l Dubăsari,

Email: proc-dub@procuratura.md

pentru informare **IMPS „Spitalul Clinic de Psihiatrie”**

Email: imsp_scp@ms.md

Ministerul Sănătății al R. Moldova

Email: office@ms.gov.md

Procuratura Generală a R. Moldova

Email: proc-gen@procuratura.md

Consiliul Superior al Magistraturii

Email: secretariat@csm.md

Curtea Supremă de Justiție

Email: info@csj.md, colegiul.penal@csj.md, colegiul.civil@csj.md

OBIECȚII

cu privire la procedura de autorizare a dispunerii internării forțate a persoanelor aflate în arest preventiv într-o instituție psihiatrică adaptată, depusă în temeiul lit.e¹, art.11 din Legea 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

TEMEI DE INTERVENȚIE:

La originea prezentei Obiecții se află solicitările IMSP Spitalul Clinic de Psihiatrie, or. Codru nr.01/c-27-361 din 08.05.2024 și nr.01/c-27-360a din 11.06.2024 cu privire la intervenirea Instituției Ombudsmanului în calitate de protectoare a drepturilor și libertăților omului în soluționarea problemei privind procedura autorizării internării forțate a cet. B.S.A., a.n.1990 în cadrul IMSP Spitalul clinic de Psihiatrie Chișinău, adaptată pentru deținerea persoanelor arestate pe un termen de 30 zile, prelungit până în prezent de către Judecătoria Criuleni, sediul secund și Judecătoria Criuleni, sediul central la demersurile respective ale Procuraturii r-lui Dubăsari.

MANDATUL AVOCATULUI POPORULUI:

Avocatul Poporului asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, exercitându-și activitatea în temeiul art. 59¹ Constituția Republicii Moldova, Legii nr. 52 din 03 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), Principiilor privind statutul instituțiilor naționale pentru drepturile omului (Principiilor de la Paris).

În acest sens, Oficiul Avocatului Poporului (Instituția națională de protecție a drepturilor omului), prin mecanismele sale specifice, examinează cereri de la persoanele care consideră că le-au fost încălcate drepturile și libertățile fundamentale, efectuează periodic vizite preventive și de monitorizare în locurile privative de libertate, emite rapoarte și recomandări pentru autoritățile vizate, etc. Rapoartele Avocatului Poporului au devenit surse de informare veridice pentru CtEDO, UN CAT/ SpT/ CPT¹ cu privire la situația privind respectarea de către Republica Moldova a angajamentelor asumate în vederea protecției și asigurării dreptului la viață, integritate fizică și psihică, precum și dreptului la sănătate, libertate și siguranță, acces la remedii efective în instanțele naționale.

Potrivit art.11, lit.e¹ din Legea 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) în exercitarea mandatului său, Avocatul Poporului are dreptul (e) să verifice respectarea și exercitarea conformă de către autoritățile publice, de către organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile a atribuțiilor acestora privind respectarea drepturilor și libertăților omului. În continuare, Ombudsmanul are dreptul să prezinte subiecților specificați la lit.e) obiecțiile și recomandările sale referitoare la asigurarea drepturilor și libertăților omului, la îmbunătățirea activității acestora.

Potrivit art.4 a Legii 514/1995 privind organizarea judecătorească, instanțele judecătorești înfăptuiesc justiția în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor [...].

Potrivit alin.7, art.3 a Legii 3/2016 cu privire la Procuratură, procurorul este obligat, prin întreaga sa activitate, să asigure supremația legii, să respecte drepturile și libertățile persoanei [...].

Această Obiecție nu afectează în vreun mod independența sistemului judecătoresc, or intenția Ombudsmanului este de a contribui la asigurarea drepturilor și libertăților omului, la îmbunătățirea activității instituțiilor publice pe un domeniu complex ci vizează chestiuni de procedură, încheieri judecătorești obligatorii și drepturile pacientului.

OPINIILE AVOCATULUI POPORULUI:

Anterior, Avocatul Poporului a avut ocazia să se expună asupra problemei autorizării internării forțate contrar dreptului la libertatea și siguranța persoanei într-o cauză penală inițiată de organele procuraturii din Ștefan-Vodă. În cadrul Raportul special „**Autorizarea internării forțate contrar dreptului la libertate și siguranță**”², Avocatul Poporului a concluzionat că:

¹ Standardele CPT „Plasarea în instituții de psihiatrie” <https://rm.coe.int/16806cd438>

² <https://ombudsman.md/post-document/autorizarea-spitalizarii-fortate-contrar-dreptului-la-libertatea-si-siguranța-persoanei-2/>

- (a) Interesele anchetei penale, dar și acțiunile preparatorii ce vizează spitalizarea forțată a unei persoane pentru testarea responsabilității față de acțiunile comise urmează a se plia principiului umanismului, obiectivității, proporționalității, egalității în tratament.
- (b) Procedurile penale nu pot elimina esența drepturilor omului mizându-și acțiunile procesuale înaintate cu motivarea: „scopul scuză mijloacele”.
- (c) Organele de drept în demararea acțiunilor procesuale urmează a anticipa consecințele acestora asupra respectării drepturilor omului, urmează a cântări și a reverifica oportunitatea inițiativelor propulsate.
- (d) Fiecare acțiune restrictivă dispusă urmează a fi însoțită, incontestabil, de probe și de indicatori viabili asupra necesității apelării. Uzarea de motivații de tip șablon sau de invocare a prevederilor legale neîmplinite cu tabloul factologic germinează abuzuri și deteriorări crase ale drepturilor omului.
- (e) Fiecare acțiune restrictivă propusă spre încuviințare instanței de judecată urmează a fi combătută în termeni reali de către persoana asupra căreia se va răsfrânge acțiunea sau de către reprezentantul acesteia.
- (f) Instanța de judecată căreia îi revine sarcina deciderii asupra spitalizării forțate, cu prioritate, ar trebuie să privească înspre interesele persoanei care, în perspectivă, poate suferi limitarea în drepturi (ca parte vulnerabilă a procesului).
- (g) De asemenea, instanța urmează a cumula cantitativ și calitativ temeuri care activează necesitatea spitalizării. O abordare non-selectivă este pasibilă de a viola prevederile alin. (1) art. 5 Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.
- (h) **Internarea în cadrul SCP (instituție psihiatrică) se realizează în stricta respectare a dreptului la libertate și siguranță; interzicerii torturii și experimentelor medicale și cu asigurarea acordului informat la internare și al dreptului la sănătate.**
- (i) **Avocatul Poporului disconsideră demersul Procuraturii r-l Ștefan Vodă și încheierea Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă în cauza penală nr..... privind trimiterea pentru realizarea expertizei psihiatrico-legale la Spitalul Clinic de Psihiatrie a învinuitului, precum și tentativele de persecutare a instituției Spitalul Clinic de Psihiatrie din cauza refuzului justificat al acesteia de a interna forțat pacientul în instituția psihiatrică.**
- (j) Articolul 3 al CoEDO stipulează că „*nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante*”. Convenția interzice, în termeni absoluți, tortura și tratamentele inumane ori degradante.

În Raportul special al Avocatului Poporului „**Monitorizarea respectării drepturilor pacienților plasați la tratament prin constrângere cu caracter medical**” din 2023³, Avocatul Poporului a constatat că: -

- (a) există suficiente carențe în gestionarea pacienților agresivi și/sau cu probleme comportamentale;
- (b) procedură neclară privind schimbarea / încetarea măsurilor de constrângere, etc la Spitalul Clinic de Psihiatrie.

Iar, în Raportul tematic „**Situația persoanelor aflate la tratament prin constrângere la Spitalul clinic de psihiatrie Chișinău, or. Codru**” din 2024, Ombudsmanul a analizat cadrul legal privind procedura de internare a pacienților la tratamentul psihiatric cu regim riguros de supraveghere și a concluzionat următoarele⁴: -

- (a) La moment, **nu există un act normativ** care ar stipula că Spitalul Clinic de Psihiatrie este instituție psihiatrică, care asigură supravegherea medicală cu caracter riguros și oferă servicii de specialitate înaltă în domeniul medicinei. În 2023 a fost înaintat către Ministerul Sănătății propunerea de modificare a Regulamentului intern, dar încă nu a fost emisă vreo decizie în acest sens.

³ <https://ombudsman.md/post-document/raport-special-monitorizarea-respectarii-drepturilor-pacientilor-plasati-la-tratament-prin-constrangere-cu-caracter-medical-2/>

⁴ <https://ombudsman.md/rapoarte/prevenirea-torturii/speciale/>

- (b) La fel, **nu există un Protocol clinic (standarde naționale)**, care ar stabili tratamentul prin constrângere al pacienților.
- (c) Legea penală a R. Moldova apără împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia[...]. Dacă există neconcordanțe cu actele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului, au prioritate și se aplică direct reglementările internaționale⁵.
- (d) Codul penal prevede în art.99 că „persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală în stare de iresponsabilitate sau care au săvârșit asemenea fapte în stare de responsabilitate, de responsabilitate redusă, dar, până la pronunțarea sentinței sau în timpul executării pedepsei, s-au îmbolnăvit de o boală psihică, din care cauză ele sunt incapabile să-și dea seama de acțiunile lor sau să le dirijeze, instanța de judecată poate să le aplice următoarele măsuri de constrângere cu caracter medical, care se desfășoară de către instituțiile curative ale organelor de ocrotire a sănătății: (a) internarea într-o instituție psihiatrică cu supravegherea obișnuită sau (b) internarea într-o instituție psihiatrică cu supraveghere riguroasă”.
- (e) Legea sănătății mentale nr.1402/1997 (în vigoare la moment) susține că „măsurile medicale prin constrângere se aplică persoanelor suferinde de tulburări psihice care au săvârșit acțiuni periculoase pentru societate, doar în baza hotărârii judecătorești, potrivit temeiurilor stabilite de Codul penal și în modul stabilit de Codul de procedură penală”. La fel, noul proiect de Lege (ce va intra în vigoare la finele lunii august 2024) prevede că „aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical se efectuează în conformitate cu prevederile Codului penal, ale Codului de procedură penală și ale prezentei legi”⁶.
- (f) În continuare, legislația penală susține că internarea într-o instituție psihiatrică cu supraveghere obișnuită poate fi aplicată de către instanța de judecată unui alienat care, din cauza stării psihice și a caracterului faptei prejudiciabile săvârșite, are nevoie de îngrijire spitalicească și de tratament în condiții de supraveghere obișnuită. Iar, internarea într-o instituție psihiatrică cu supravegherea riguroasă poate fi aplicată de către instanța de judecată unui alienat care, din cauza stării psihice și a caracterului faptei prejudiciabile săvârșite, prezintă un pericol deosebit pentru societate și are nevoie de îngrijire spitalicească și de tratament în condiții de supraveghere riguroasă. Aceste persoane, sunt deținute în condiții ce exclud posibilitatea săvârșirii de către ele a unei noi fapte prejudiciabile⁷.
- (g) Astfel, observăm că legiuitorul utilizează noțiunea de „deținut” pentru persoanele internate în instituțiile psihiatrice cu supraveghere riguroasă și că „locația de detenție” a acestora, ar trebui să excludă săvârșirea de către ele a unei noi fapte prejudiciabile. *Stricto sensu*, aceasta ar însemna că instituțiile psihiatrice – ce fac parte din sistemul de sănătate civil, trebuie să aibă saloane sau secții ajustate unor centre de detenție, separate de alți pacienți. Codul penal arată mai mult spre detenție, decât spre tratamentul psihiatric al persoanelor.
- (h) O altă provocare ține de faptul că legiuitorul nu face o diferențiere suficient de clară dintre „supravegherea obișnuită” și „supravegherea riguroasă”. Singurul aspect ce poate fi dedus este că „supravegherea riguroasă” se dispune persoanei ce „prezintă un pericol deosebit pentru societate”. Acest „pericol” este stabilit de instanța de judecată, la momentul dispunerii internării, și nu de medicii psihiatri la internare sau pe durata plasării acesteia. În percepția justiției, un pericol deosebit pentru societate, ar putea fi identificat urmare a faptei pentru care este acuzat (articolul din Codul penal) și nu pe starea mentală a persoanei internate, fapt ce ar interesa mai mult instituția psihiatrică, decât infracțiunea pentru care este acuzat. Însă, Legea privind sănătatea mentală (în vigoare la momentul elaborării Raportului)⁸ definește „pericolul social” – atribut al stării psihice a bolnavului sau comportament ce implică pericolul unei vătămări fizice pentru sine sau pentru alte persoane ori pericolul unor distrugereri de bunuri materiale.
- (i) Un răspuns la „fapta prejudiciabilă” și „pericolul social” ar trebui să ofere o comisie de experți judiciari, în care însă, nu participă medicul psihiatru al instituției psihiatrice unde persoana urmează a fi plasată/ a fost tratată.

⁵ Art.1-2 Codul penal al R. Moldova, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136064&lang=ro#

⁶ <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/6390/language/ro-RO/Default.aspx>

⁷ Art.100 Codul penal al R. Moldova.

⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143581&lang=ro

- (j) Potrivit Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 23 din 12 decembrie 2005, care are scopul asigurării aplicării corecte și uniforme de către instanțele judecătorești a normelor penale și procesul penal privind aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, orientează instanțele ca măsurile de constrângere cu caracter medical (internarea într-o instituție psihiatrică cu supraveghere obișnuită sau cu supraveghere riguroasă) pot fi aplicate față de persoanele: (a) care fiind în stare de iresponsabilitate au comis fapte prejudiciabile, prevăzute de legea penală, ce prezintă pericol pentru societate. Asemenea persoane, potrivit art.23 alin.(1) Cod Penal, nu sunt pasibile de răspundere penală și în baza sentinței instanței de judecată se liberează de răspunderea penală; (b) care s-au îmbolnăvit de o boală psihică după săvârșirea infracțiunii, dar înainte de pronunțarea sentinței. În privința acestor persoane, potrivit art.23 alin.(2) Cod penal, se aplică măsura de constrângere cu caracter medical în baza unei sentințe a instanței de judecată. În acest caz nu este posibilă stabilirea pedepsei. (c) în cazul însănătoșirii acestor persoane, pedeapsa le poate fi aplicată numai în condițiile prevăzute de art. 102 Cod penal – dacă nu a expirat termenul de prescripție sau dacă nu există alte motive pentru liberarea lor de răspundere penală și de pedeapsă (amnistia, schimbarea situației, liberarea condiționată (art.53 Cod penal etc); (d) care s-au îmbolnăvit de o tulburare psihică temporară ce împiedică aprecierea stării psihice la momentul comiterii faptei social-periculoase, prevăzute de legea penală și (e) care s-au îmbolnăvit de o boală psihică în timpul executării pedepsei. Aceste persoane pot fi liberate de executarea pedepsei însă, după însănătoșire, față de ele poate fi reluată executarea în continuare a pedepsei, dacă lipsesc condițiile prevăzute de art.102 Cod penal.⁹
- (k) **Totuși**, considerăm că instanța de judecată la soluționarea chestiunii privind necesitatea internării persoanei într-o instituție psihiatrică, îndeosebi în condițiile de supraveghere riguroasă trebuie să ia în considerare, pe lângă raportul de expertiză judiciară medico-legală, care să se exprime asupra stării de responsabilitate a acesteia, și **opinia expertului psihiatru**, care să se expună asupra eventualului pericol pentru societate din cauza bolii/tulburării lui psihice. Or, potrivit jurisprudenței CtEDO privarea de libertate a unei persoane considerate alienate va fi considerată contrară art. 5 § 1 lit. e) CEDO dacă aceasta s-a stabilit fără consultarea unui medic specialist.¹⁰
- (l) Atât în procedura de internare prin constrângere, cât și în cea de externare din instituția psihiatrică, intervenția judecătorului este justificată de necesitatea eliminării unor eventuale abuzuri sau erori medicale. Instanța judecătorească are rolul de a pune în balanță, pe de o parte, interesul personal al pacientului, sub aspectul libertății acestuia, al nevoilor sale de sănătate și al protecției împotriva abuzurilor și erorilor medicale, iar, pe de alta parte, interesul general al societății privind eliminarea riscului ca starea psihică a persoanei în cauză să-i inducă acesteia un comportament de natură să producă o vătămare fizică ei înseși sau altor persoane. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical nu aduce atingere principiilor referitoare la libertatea individuală, ci dimpotrivă, garantează persoanei drepturi fundamentale, prin simplul fapt că va fi plasată într-un mediu sigur, unde va fi tratată până va dispărea pericolul social și pacientul va putea să-și reia viața normală în societate.
- (m) Din normele enunțate *supra* deducem că instanța de judecată la alegerea formei măsurii de constrângere cu caracter medical se bazează mai mult pe caracterul și gradul prejudiciabil al faptei săvârșite decât pe gravitatea bolii psihice de care suferă persoana. Or, este evident că dacă fapta a fost săvârșită în stare de iresponsabilitate, atunci persoana nu își putea da seama de caracterul prejudiciabil al faptei comise. Și, deci, susținem ideea că la aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, instanța de judecată, pe lângă examinarea probelor care confirmă vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii imputate ar trebui să stabilească și pericolul social al persoanei, iar internarea în instituția psihiatrică să aibă scopul de însănătoșire a persoanei, dar și de obținere a unei ameliorări care să înlăture starea de pericol social, ca persoana să își poată reia viața în societate. Deci, în primul rând justiția nu trebuie să vadă această persoană ca un deținut plasat într-o instituție psihiatrică, dar să îl abordeze ca pe și oricare pacient care suferă de o boală psihică și **numai în cazul în care prezintă pericol pentru societate și necesită tratament să dispună internarea prin constrângere în instituția psihiatrică la tratament forțat**. Or, aceasta este prevăzut exhaustiv la art. 499 alin. (1) Cod de procedură penală conform căruia „**Dacă consideră dovedit**

⁹ <https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf> pag.328 pct.2)

¹⁰ CtEDO, Cauza C.B. împotriva României din 20 aprilie 2010, pct.48

faptul că persoana în cauză a săvârșit o faptă prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, în stare de iredesabilitate sau că această persoană, după ce a săvârșit infracțiunea, s-a îmbolnăvit de o boală psihică cronică, care o face să nu-și dea seama de acțiunile sale sau să nu le poată dirija, instanța de judecată adoptă, conform art.23 din Codul penal, fie o sentință de absolvire a acestei persoane de pedeapsă sau, după caz, de răspundere penală, fie de liberare de pedeapsă și de aplicare față de ea a unor măsuri de constrângere cu caracter medical, indicând care anume din ele trebuie aplicată, sau o sentință de încetare a procesului și de neaplicare a unor astfel de măsuri în cazurile când, prin caracterul faptei săvârșite și starea sănătății sale, persoana nu prezintă pericol pentru societate și nu are nevoie de tratament forțat. În astfel de cazuri, instanța anunță despre bolnav organele de ocrotire a sănătății.”

- (n) Este important de evidențiat implicarea organelor de ocrotire a sănătății în supravegherea persoanelor alienate mintal, care deși nu prezintă un pericol social și nu necesită tratament forțat, acestea urmează să fie consultate de medicii de specialitate de la locul de domiciliu pentru a primi tratament conform specificului bolii. Deci este cert că, de fapt **scopul aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical**, nu constă în izolarea persoanei într-o instituție psihiatrică în calitate de pedeapsă pentru infracțiunea comisă, dar **rezidă din necesitatea și obligarea inculpatului să urmeze în mod regulat tratamentul medical prescris de un medic de specialitate, până la însănătoșire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol**, iar în lipsa acestui pericol persoana trebuie să urmeze tratamentul în condiții de ambulatoriu.
- (o) Cu toate acestea, în cazul aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical, legiuitorul a prevăzut schimbarea sau prelungirea termenului de aplicare, care se face, de asemenea, de instanța de judecată, atât din oficiu, cât și la cererea persoanei respective sau a reprezentantului acesteia, în baza unui control, efectuat cel puțin o dată la 6 luni.¹¹ Deci, supravegherea evoluției stării de sănătate și necesitatea menținerii persoanei într-o instituție psihiatrică revine instanței de judecată, care apreciază prelungirea sau încetarea măsurii de constrângere cu caracter medical în baza avizului organului care îi acordă tratamentul.
- (p) Totuși, nu este clar mecanismul de apreciere a stării sănătății sau cum poate fi ameliorată tulburarea mintală atât timp cât pacienții internați în Secția nr.10 nu dispun de un tratament individual în corespundere cu gravitatea bolii de care suferă sau nu sunt implicați în alte activități de resocializarea, menită să diminueze pericolul social și să determine pacientul să revină la o viață normală în societate. În acest caz, instanța de judecată este pusă în situația să soluționeze această chestiune, unilateral, doar în baza dosarului personal și a avizului întocmit de către instituția care asigură tratamentul pacientului, ceea ce poate afecta dreptul la un proces echitabil.
- (q) Opinăm că la etapa **examinării chestiunii de prelungire sau revocare a măsurilor de constrângere cu caracter medical**, instanța de judecată primordial trebuie să stabilească dacă pericolul social care a servit temei de aplicare a măsurii a dispărut. Or, temei de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical nu constituie doar tulburarea mintală de care suferă persoana, ci și pericolul care îl reprezintă pentru societate. Altă soluție ar fi, potrivit art. 101 alin. (4) din Codul penal „dacă instanța de judecată nu va găsi necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical unui alienat, precum și în cazul încetării aplicării unor astfel de măsuri, ea îl poate încredința spre îngrijire rudelor sau tutorilor, dar sub o supraveghere medicală obligatorie”. Instituția încredințării se pare că nu a fost aplicată vreodată (din mențiunile administrației instituției psihiatrice), or pentru a fi aplicată, este vital ca domeniul comunitar de sănătate publică să fie pe deplin integrat în procesul de supraveghere, pregătire pentru preluare și să dispună de suficiente instrumente la nivel local pentru o monitorizare viabilă.
- (r) Procedura de internare/încetare sau schimbare a tratamentului prin constrângere cu supraveghere riguroasă a pacienților se efectuează în conformitate cu expertiza medicală și decizia judecătorească și în baza avizului medical despre starea pacientului (*ameliorarea stării sănătății*).
- (s) Potrivit Spitalului clinic de psihiatrie, pentru avizarea cu calificativul satisfăcător de către comisia de evaluare (*alcătuită din 5 medici*), este necesar ca pacientul să prezinte o constantă pozitivă a comportamentului clinic timp de 6 luni. Mai mult, timp de 6 luni de internare, pacientului i se oferă un tratament fix ce nu se supune modificării în pofida progresului sau regresului stării sănătății. Pe parcursul

¹¹ Codul penal, art.101 alin.(3)

unui an se întrunesc 12 comisii a câte 16 pacienți în mediu per comisie care sunt evaluați în prezența sau absența lor, ulterior se decide prelungirea sau schimbarea regimului în alte secții (nr.9 sau nr.11), iar avizul se transmite către instanța judecătorească. Avizul se aduce la cunoștință pacientului cu posibilitatea confirmării sau contestării acestuia.

- (t) **Noua Legea privind sănătatea și bunăstarea mentală prevede că persoana supusă măsurilor de constrângere cu caracter medical beneficiază de aceeași protecție a drepturilor sale ca și ceilalți pacienți. Iar, tratamentul prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical se efectuează în instituții medico-sanitare specializate în sănătatea mintală, în unități specializate separate de cele obișnuite, cu asigurarea condițiilor securizate de plasament în vederea prevenirii săvârșirii unor fapte prejudiciabile de acestea și cu asigurarea siguranței personalului.**
- (u) **Deci, legiuitorul operează cu noțiunea de „pacient” supus la măsuri de constrângere, doar că acesta va fi tratat într-o unitate specializată și dotată corespunzător necesităților de reabilitare psihosocială, în regim riguros și obișnuit. *Stricto sensu*, de până la aprobarea unei hotărâri de Guvern pentru organizarea și funcționarea unităților specializate, prezumăm că tratamentul prin constrângere va fi realizat în Secțiile 9, 10 și 11 ale Spitalului clinic de psihiatrie.**
- (v) **Noua Legea nu aduce o novație în acest sens. Se pare că problemele invocate în acest Raport vor rămâne pendinte. Guvernul ar trebui să depună maximă diligență ca să opereze modificări într-un șir de acte normative și departamentale pentru a reajusta conceptul măsurilor de constrângere cu caracter medical.**
- (w) **O altă problemă majoră, ține de faptul că Secția 10 sau Spitalul clinic de psihiatrie nu este adaptat pentru deținerea persoanelor arestate în baza art.490 Codul de procedură penală. Instituția psihiatrică nu deține spații/ încăperi pentru plasamentul/ detenția preveniților, nu este adaptată pentru un asemenea tip de internare forțată, și deci, nu poate executa încheierile instanțelor de judecată privind internarea în instituția psihiatrică a preveniților pentru măsuri de constrângere cu caracter medical. Această problemă nesoluționată în timp¹², atrage un șir de interferențe dintre sistemul judiciar, psihiatric și cel de respectare a drepturilor persoanelor la integritatea fizică și psihică. Ombudsmanul consideră că Ministerul Sănătății și Ministerul Justiției ar trebui să inițieze un dialog și să identifice soluțiile cele mai potrivite pentru aplicabilitatea art.490 Cod de procedură penală de facto. Avocatul Poporului a lansat recomandările respective în Raportul anual privind respectare drepturilor și libertăților fundamentale ale omului din 2023¹³.**

Avocatul Poporului reia în considerare că prevederile alin. (1) art. 5 CoEDO mizează pe oferirea garanțiilor procedurale cu privire la hotărârile judecătorești care autorizează internarea forțată¹⁴. Expresia „căi legale” impune existența unei proceduri echitabile și adecvate care să acorde persoanei o protecție suficientă împotriva privării de libertate arbitrară¹⁵.

Procedura care rezultă în internarea forțată într-o instituție psihiatrică trebuie să ofere garanții reale împotriva arbitrarului, având în vedere vulnerabilitatea persoanelor cu tulburări mintale și necesitatea de a justifica orice restrângeri aduse drepturilor acestora prin motive extrem de solide (Cauza M.S. c. Croației). Este esențial ca persoana să aibă acces la o instanță și să aibă posibilitatea de a fi ascultată personal sau prin intermediul unui reprezentant. Prin urmare și exceptând cazuri speciale, orice persoană internată într-o instituție psihiatrică trebuie să beneficieze de asistență juridică în cadrul procedurii legate de continuarea, suspendarea sau încetarea internării sale¹⁶.

¹² <https://idom.md/wp-content/uploads/2020/10/RAPORT-TRATAMENT-F%C4%82R%C4%82-CONSIRM%C8%9A%C4%82M%C3%82NT.pdf> / https://idom.md/wp-content/uploads/2022/05/IDOM_RAPORT-Relele-tratamente.pdf

¹³ <https://ombudsman.md/rapoarte/drepturile-omului/anuale/>

¹⁴ Cauza M.S. c. Croației

¹⁵ Cauza V.K. c. Rusiei, cu privire la lipsa unor garanții adecvate pentru continuarea internării forțate.

¹⁶ Cauza N. c. României

CtEDO sancționează *ut singuli* și faptul de supunere la expertizare a persoanei, în pofida indicatorilor de prezumție puternică a stării sale de iresponsabilitate.

Iar, în *Cauza David c. Moldovei*, deși reclamantul nu a fost supus tratamentului forțat de natură psihiatrică, ci doar a fost supus internării forțate, Curtea a reținut o încălcare încadrabilă în prohibițiile prevăzute de art. 5 a Convenției Europene.

In concreto, opinez că dispunerea internării inculpaților (în speță pacientul B.S) în instituție psihiatrică adaptată pentru deținerea persoanelor arestate în Spitalul clinic de psihiatrie Chișinău în temeiul art.490 Cod de procedură penală nu poate fi realizată de facto, din motivele justificate expuse supra. Spitalul clinic de psihiatrie Chișinău, or. Codru nu este adaptat pentru deținerea persoanelor arestate în baza art.490 Codul de procedură penală.

OBIECȚIILE AVOCATULUI POPORULUI:

În temeiul mandatului constituțional al Avocatului Poporului, obiectez asupra continuării autorizării internării învinuiților (în speță învinuitul B.S, a.n.1990) în ordinea prevăzută de art.490 Cod de procedură penală în cadrul IMSP Spitalul clinic de psihiatrie Chișinău care nu este adaptat pentru deținerea persoanelor arestate, până la identificarea unor soluții legale sau regulatorii potrivite în acest sens.

O soluție potrivită la caz, ar fi notificarea în demersurile de solicitare a internărilor forțate sau autorizării internărilor forțate cu formula „**aplicarea măsurilor de siguranță cu caracter medical, îndreptarea la tratament în spitalul de psihiatrie**” în baza indicațiilor sau concluziilor experților judiciari în psihiatrie sau altor recomandări medicale.

În același timp, obiectez asupra **prelungirii continue a măsurilor de internare** forțată din cauza derulării lente a procedurilor penale (în speță, mai bine de 6 luni persoana se află în Spitalul de psihiatrie), or Spitalul de psihiatrie nu este o instituție penitenciară/ izolator de urmărire penală, contrar drepturilor și libertăților acesteia.

Digitally signed by Panico Ceslav
Date: 2024.09.13 09:14:03 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

**Ceslav PANICO,
Avocatul Poporului (Ombudsmanul)**

Ex: AI. ZUBCO
Șef direcție, Direcția prevenirea torturii OAP
tel. 060002641, Email: alexandru.zubco@ombudsman.md